

ANTON MEDVED:

TRNJEVI ŠOPKI.

Nova quaedam legis, sed lima rasa recentī.

Martial.

Saj nič ne rečem, saj pravimo samo —
začetek bodi novega konca!
Kaj bodi začetek? Edino to,
da konec napravim starega lonca.
In kaj je lonec, to veste sami . . .
Kadar ste pojedli do konca iz njega,
pogledate ga na vse plati,
potem ga vržete konec brega
in mislite siti: saj se dobodo
še boljši lonci, ki so novi.

A novi lonci niso vsi lepi —
seveda lončarjev nočem žaliti —
saj nič ne rečem, saj pravim samo,
lončarjev je malo, a ti so zviti,
kot Teharjani 'plemeniti'.
Za pravo — plemenit je vsaki,
ki zna razsojati, kaj naj zna,
ki zna premisliti v družbi vsaki,
kaj zna in koliko zna . . .

1.

Mi znamo vse in vsi,
da je res težko živeti.
Kaj nas knjiga vsega pouči!
In brati zna vsakdo na sveti,
če družega ne, vsaj črešnje poleti —
hm, tisti pa znajo čitati.

2.

Dà, čtivo, to vam je lepa reč,
spominja nas babilonskega stolpa,
takrat, ko je Sava nehala teči
in breg prestopila — Kolpa.

Prešeren, kako si že bil naredil
svoj slavni tisti sonet,
kako je Bog jezike zmedel,
ljudi pa pognal med svet?

3.

Bog dobrotni! Jaz sem Te prosil
(bodi oddaljena šala!)
večkrat, da ne bi tepec trosil
praznih porêkel med narod,
narod moj, ki ljubim tako ga,
kakor milo mater otrok . . .
Ah, kako bi le mogel — za Boga —
vero in jezik prodati drugam!

Ako je kdo radoveden,
jaz pa gostobeseden,
rečem mu glasno v obraz:
Kaj sem jaz?
Nisem ni Košut, ni Hus,
jaz sem najprvo katoličan,
potlej jeklen Slovenec,
potlej Avstrijec, potlej Rus.

zdaj. Ako ne zahtevamo od pesništva, da bi blažilo ljudi nravno, smemo vsaj od njega zahtevati, da jih ne bi kvarilo. Če doseže toliko, da s kratkočasnim, zanimivim berilom ljudi blaži, zbuja v njih npravne čute ter jih neguje, je dosti storilo. Ako pa naravnost ali pa neposredno z opisovanjem grdi stvari v čitateljih zbuja nedovoljena čustva, je nenravno, je pohujšljivo in naj se zatira, tudi če bi iz njega prihajala še tako velika slava ali dobiček... Zeló usodna je dvojna mera, s katero se merijo pesniška dela. Kritiko mora prešinjati zavest, da je estetika brez morale ali vsaj modroslovne, naravne etike, brez pomena. Zato je protislovno, ako se pravi: Ta pesem je lepo pesniško delo, dasi je nenravno. Nikakor, v nobenem oziru ni lepo, kar je nenravno.“¹⁾

* * *

Končujem. Iz moje kratke ocene vsakdo razvidi, kako obsežna je nadarjenost Vrch-

¹⁾ Dr. Pavel Vychodil: Básnictví a mravouka. Vzděl. bibl. kat. Praha, 1897.

lickega, katera se loti vsega, naj je staro ali novo, daljno ali bližnje; on vse pesniško predeluje, da postane pod njegovimi rokami umetniško delo; ako bi si kot predmet svoje pesmi izbral grudo prsti, pod njegovimi rokami — kakor pravi E. Krásnohorská — bi iz nje pricvetela poezija. To je glavni znak njegovega duha. Vrchlický je pesnik v vsakem dihu, rojen pesnik po milosti božji. In pesnik je vselej, v veselju in srdi, v tugi in smehu, v samoti in v družbi, nad knjigo, nad življenjem in nad grobovi.

V njegov mirni, nepristopni Olimp ne sega boj političnih strasti. Čil in poln zanimanja za ideje in osebnosti, s katerimi občuje, delaven kakor bučelica, občuten kakor eolska harpa, učen, kakor malokdo, razvija vse te lastnosti v energično delavnost, a torišče njegovi delavnosti je izključno le — lepa književnost. Njej žrtvuje in posvečuje vso svojo življenjsko moč in krepost.

ANTON MEDVED:

TRNJEVI ŠOPKI.

Nova quaedam legis, sed lima rasa recenti.

Martial.

4.

Stritar poje:

„Milo se meni srce topi,
ko te zagledam, deklica, ti.
Stara si komaj štirinajst let,
pa že zahajaš sama med svet.“

Jaz po svoje:

Milo se meni srce topi,
ko te zagledam, devica, ti:
Stara si dobro nad trideset let,
pa še zahajaš sama med svet!

ANTON MEDVED:

TRNJEVI ŠOPKI.

Nota quaedam legis, sed lima rasa recenti.

Martial.

5.

Kdo se smrti ne boji,
če ga sreče žar obseva,
če ga ne skrbé noči,
če vesel je dneva?

Če ne misli dlje in več,
nego kdaj bo spal in bo jedel,
kje bi ljubljen in ljubeč
k družini prisedel?

Vendar vest mu — božji jek —
včasih tajnostno zažuga,
da svoj čas ga sprejme v vek
domovina druga!

6.

Nadarjenec in veleum,
iz raznega kalibra:
z mogočno kroglo strelja ta,
za prvega zadošča šibra.

Pravila zlaga nevede
titanski veleum,
pravila rabi vedoma
nadarjenčev pogum.

7.

Velikega mož je telesa,
veliko i smolo ima,
nikjer ne doseže ničesa,
čeprav je velikega tudi duha.

Po cele noči nima spanja.
Rad vcepil bi, vnet pedagog,
vse svoje nazore in znanja,
kar vse vzgojeslovje v butice otrok.

8.

Zastonj ne rekel bi čez trikrat,
da bi zasluli naši sini,
ko bili bi tako edini,
kot so malenkostni velikrat.

Zastonj ne rekel bi čez dvakrat,
da smo bogati lahko tudi,
ko vse bi porabili takrat,
kadàr in kar priložnost nudi.

Zastonj ne rekel bi čez enkrat,
da dobro nam ne bo nobenkrat.
Vesoljni svet nam ne pomore:
sami krivi smo si pokore!

mi je bilo, katerega doktorja sem imel, in sto drugih reči.

Izkrcala se je v Krku. Preden je izstopila, mi je polagala na srce, naj se čuvam. Posebno peti da ne smem, je menila.

„A zakaj ne, signora?“

„Ker boste počivali sicer kmalu ‚sub umbra alarum tuarum‘!“

Poklon, kar psalm citira! To pa že ni karsibodi!

No, do danes še ne počivam in ne spim pod senco smrtnih perut, kakor je to menda

misllila italijanska signora. Ne pojem pač tudi ne, ker žalibog nisem pevec.

Dasi so menili mnogi, da ne bom gledal nikoli več krasne Koroške, sem se vendar vrnil, in še precej trden.

„Kopriva ne pozebe!“ bi morda dejal g. dr. Widmann.

Res, zdravilni lošinjski zrak mi je pomogel k zdravju, in pa molilo se je mnogo zame po širni slovenski domovini.

Srčkana hvala vsem prijateljem mojim! — Zdravi!

ANTON MEDVED:

TRNJEVI ŠOPKI.

Nota quaedam legis, sed lima rasa recenti.

Martial.

9.

Ti tudi na Pegazu, brate?
Tvoj duh se ga nič ne boji?
Otrok domišljije bogate,
zakaj bi ne pesnil še ti!

Kako blagoglasne so rime,
kako je tvoj ritem lehak,
naj pamet takoj zapusti me,
če nisi ti dušni orjak!

Jaz tudi sujet ti dam krasen,
če s tem ti napravim ljubav:
Prekôvi nam v gránesa basen,
poznano ti: ‚Sraka in pav‘!

10.

Beži s svojim svetoboljem,
drobni, bleherni mladič,
z bolnim duševnim razkoljem,
s puhlico, da vse je nič!

Glej pred sabo bujno polje,
dišno cvetje, tajni les!
Ali ni desetkrat bolje,
veseliti se nebes,

nego v mračnem kotu ždeti,
stváriti sam sebi bol,
kot bi bilo res na sveti
vse nizkóst in puhlost zgolj.

Vedno samosvesto glavo
svetobolju stavi v bran:
jasne misli, čuvstvo zdravo,
krepko delo dan na dan!

